לקח ימי ספירת העומר – שנת תשפ"ג

אנו בימי עיצומם של ימי ספירת העומר. שלא כדעת ספר החינוך שמהות התקופה היא בציפייה למתן תורה שעתיד להיות לפנינו, לספור הימים שעוד יבואו לפנינו; לא כן, אלא סופרים אנו הימים שכבר עברו מאז הגשנו קרבן העומר במקדש, ביום ט"ז ניסן, יום שני של פסח. והמושג צריך הסבר, מה חשיבותה של ספירה זו ממה שכבר היה בעבר?

[ב] עוד נשאל, התורה אסרה עלינו לאכול מחמשת מיני הדגן הגדלים בשדות, עד שנגיש קרבן עומר זה בכל שנה ושנה. אבל מדוע נצטוינו בקרבן זה רק מאז בואנו לארץ הקודש? כדברי המקרא "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם" (ויקרא כג, י).

[ג] עוד נשאל: מדוע כל התקופה הזו של חמשים יום אנו קוראים לו על שם המדה "עומר" (2.16 ק"ג) ולא על שם עצם המזון בו מדובר? כלום המידה היא החשובה?

[ד] ולאחרונה נשאל מה קשר ספירת העומר למתן תורה? מדוע היא משמשת לו מבוא בזמן?

תשובות –
מה המהות של קרבן העומר, שמגישים במקדש ביום ט"ז ניסן? חמשת מיני דגן הם: חיטה, שעורה, כוסמת, שיבולת-שועל, ושיפון. אלו הם בסיס מזון האדם "ולחם לבב אנוש יסעד" (תהלים קד, טו) כלומר ישביע. מעדנים וממתקים יש הרבה, וגם פירות, אבל הם אינם גורמים לאדם להיות שָׂבֵעַ כמה שעות אחרי האכילה כמו המאכלים מחמשת מיני דגן.

השעורים מוכנים לאכילה בימי ניסן, אבל החטים מתאחרים עד לסיון. לכן הקרבן עשוי רק משעורים. אחרי תקנון טכס מסוים, אותו מתואר ברמב"ם (הלכות תמידין פ"ז) מביאים כמות העומר אל המקדש, מעורב עם שמן ולבונה ריחנית, והכהן מבצע בתקרובת המוגשת תנופה והרמה. מבאר רש"ר הירש (על ויקרא כג,יא) שהתנופה [=קדימה] מחנכת אותנו לבטל את האנוכיות, להגיש המזון להלאה מהמחזיק בה, והרמה מלמדת על השתדלות הניתוק מהארציות, ואפילו הרמנו רק משך טפח בלבד. מודים אנו בזה שכל המזון שאנו ניזונים ממנו, וגם

מתן השמן שיהיה ערב לחיך, וגם הלבונה, בעל הריח הטוב, עלינו להודות כי כל זה קבלנו מאת השם יתברך.

מה ענין ההודאה? מסביר הרב יצחק הוטנר (פחד יצחק, חנוכה, מאמר ב אות ב') המלה "הודאה" יש לה משמעות כפולה. יש שהאומר אותה משבח ואומר "תודה" למי שגמל לו טובה. ויש שפירושה הסכמה לתביעתו של השני, נכנע לו שהוא הצודק. אבל אין בלשון הקודש שתי משמעויות שונות למלה אחת! אלא על החזקת טובה לשני מוסיפים מלת "על", "נודה לך על". ועל ההודאה שהשני צודק מוספים אות ש'. כמו בתפילה "מודים אנו לך שאתה הוא אלוהינו". זו הסכמה. ותיכף ומיד באה ההודאה וההכרה על הטובה "נודה לך ונספר תהלתך **<u>על</u>** חיינו המסורים בידיך ועל נשמותינו הפקודות לך, ועל נסיך שבכל יום עמנו".

ולכן גם על המזון, שהקב"ה מחיה בו כל ברואיו, צריכים להודות [להסכים עם דעתו של השני] שהקב"ה הוא הזן ומפרנס אותנו, וגם כן אנו צריכים להכיר לו טובה, ולומר לו "תודה" על שהוא משביע אותנו.

[ב] אומר רש"ר הירש כי יסוד חינוכי זה חשוב ביותר ללמדנו בבואנו לארץ הקודש, אחרי שזכינו לחירות מן משעבדינו הנכריים, אלא במיוחד בהשיגנו העצמאות הלאומית, להיות שוכנים בארצנו. לבל נסתנוור מיכולתנו הלאומית, אלא נדע גם אז כי מאת ה' היתה זאת לנו. לבל נטעה לסבור "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

[ג] ומדוע קוראים לתקופה זו על שם המדה, ולא על שם התוכן של המזון? אלא ללמדנו לחיות לפי קיצבה, לפי מדה. לא להיות אוגרי הון, חומדי הון. לא להיות שואפים להיות עשירים. כאשר היינו במדבר, משך ארבעים שנה, הקב"ה הקציב אוכל מָדוּד לכל אחד "לא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר, איש לפי אכלו לקטו" (שמות טז, יח). מאריך הרש"ר הירש לחנך כי כל הענין הוא להיות שמח בחלקו. בימי מתן מן, אלו שהשאירו מהמזון למחרת עלתה רימה במה שנשאר, ונבאש. בלשונו של הרב: "מה שהאדם אוגר במחסנו בניגוד לרצון ה', תוך האלהת הרכוש והכחשת מציאות הבורא, ה' נותן אותו למאכל לתולעים והוא נבאש". זה בטוח שהאדם צריך לכלכל דבריו במשפט, ולתכנן פרנסת עתידו, כפי מנהג הבריות. אבל לא להשתגע בכך. לא לעשות "מעל ומעבר" לנורמליות.

ובזה באנו לענות על השאלה הרביעית. כהכנה למתן תורה צריך האדם לרסן את תאבונו לעושר. צריך האדם להכיר כי הקב"ה הוא הזן ומפרנס, והוא שהבטיח לנו

מזון כל יום ויום. כמאמר חכמים "מאן דיהיב חיי, יהיב מזוני". בעל בטחון בהקב"ה ישן טוב ורגוע בלילות, כי אין יצרו טורדו. ומי שחננו הקב"ה בעושר עליו לדעת שהוא רק צינור, שמשתמש בו הקב"ה להיטיב מרכושו לנזקקים. וזהו נסיון לעשיר, נסיון די קשה.

לזכות לתורה צריכים למידת הבטחון בהקב"ה. לכן חמשים ימים אלו של ספירת העומר באו, בכל שנה ושנה, ללמדנו מאז היינו שוכנים במדבר, להיות שמחים בחלקנו, כל עוד שזכינו שיש לנו לחם לאכול ובגד ללבוש. ולא לשאוף למותרות, לא להיות בעלי שאיפות גרנדוזיות.

מסופר בתנ"ך כי כאשר דוד, עת שהיה נרדף על ידי שאול המלך, ובקש מנבל הכרמלי שיפרנס אותו ואת מאות אנשיו שהיו גם הם נרדפים. סירב נבל לתת לו מאכל ומפני זה עלה על דעתו של דוד להרוג אותו. וזה תמוה. מה פשעו כה חמור שעל פי הגיון התורני מגיע לו עונש מות? ענה על כך הרב אברהם סבע, ממגורשי ספרד, בספרו "צרור המור" (פרשת מצורע), וזו לשונו:

"וכן על צרות העין, שחושב שכל העולם שלו, ואינו רוצה ליהנות לשום בריה, לפי שכופר בשם הנותן כח לעשות חיל, ואומר 'בכח ידי עשיתי ובהשתדלותי כי נבונותי'.... כן זה היה עון נבל הכרמלי, שנגפו ה' בעשרה ימים. לא על [סירובו ל]דוד בלבד, אלא לפי שהיה צר עין וכפר בעיקר וחשב שהכל שלו ולא מיד ה'. ולכן אמר (שמואל-א כה, י-יא) 'מי דוד ומי בן ישי וגו', ולקחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחתי אשר טבחתי לגוזזי, ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי אי מזה המה?'. הנה בזה הורה על רשעתו, כי בצרת עינו ובנבלותו היה חושב שהיה לחמו ומימיו, וכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה. ולכן אמר 'ולקחתי את לחמי', ולא אמר 'את הלחם'. ועליו נאמר (תהלים יד, א) 'אמר נבל בלבו אין אלוהים'. לרמוז כי אחר שלא עשה טוב עם דוד ואנשיו, הרי הוא כופר ביחודו של עולם. וזהו 'אין עושה טוב, אין גם אחד'" (שם ג).

ולכן כאשר באים נגעים על ביתו של אדם, ועליו להוציא כל כליו משם כדי להציל אותם מלהיטמאות, נאמר "ובא אשר לו הבית" (ויקרא יד, לה) ממשיך ספר "צרור המור":
"כלומר, שהוא חושב שהבית שלו והוא בעל הבית. וזה שקר כי השי"ת הוא בעל הבית, כאומרו לה' הארץ ומלואה (תהלים כד, א), ולא שלכם... וזה האיש שהיה צר עין וחשב שהבית שלו וכל הכלים שלו, ולכן אינו רוצה להשאיל לאחרים... ולכן רצה שתגלה רעתו בקהל ושיראו הכלים, ואיך הוא שקרן ולא נאמן וצר עין ושביתו

מלאה כלים... והוא בפחיזותו ובנבלותו, קורא לשכניו שיסייעוהו לפנות את הבית בטרם יבא הכהן ויפסיד כל כליו. וכשנכנסים השכנים מוצאים כל הכלים ורואים אותם כלים שהיו שואלים ממנו, ואומרים 'ראו פלוני כי בצרות עינו היה מכחיש באלו הכלים', והשי"ת רצה לגלות קלונו וחרפתו לעיני כל רואה. זה יישוב פשוטו של פרשה".

בסיכום: בימי ספירת העומר צריך אדם לקבל ענוה, להכיר שהוא רק גר ותושב בעולם הזה, ולה' הארץ ומלואה. סופרים אנו הימים מאז הקרבנו קרבן עומר, ביום שני של פסח. ורק המכיר את האמת, הוא הראוי לקבל המסר המרכזי של התורה ביום שבועות, יום מתן תורה.